

Bevarandeplan för Natura 2000-område Fjärestad-Gantofta

SE 0430067

pSCI beslutat av Regeringen 1997-01.

SCI fastställt av EU-kommissionen 2004-12.

Bevarandeplan kungjord av Länsstyrelsen i Skåne län 2005-12-16.

Kommun: Helsingborg

Läge: söder om Helsingborg, Rååns dalgång ost, sydost om Gantofta.

Markägare: Naturvårdsverket

Areal: 42,0 ha

Fjärestad-Gantofta är förutom ett Natura 2000-område också:

- beskrivet i Helsingborgs kommuns Översiktsplan 2002 och Naturvårdsplan 1992.
- av riksintresse för kulturmiljövården (M:K10),
- av riksintresse för naturvården,
- ett område med landskapsbildsskydd,
- med strandskydd,
- innehållande fornlämning (sliprännorna),
- i dåvarande naturvårdsprogram för Malmöhus län, 1996.

Vad betyder Natura 2000?

Natura 2000-områdena ska bidra till att skyddsvärda naturtyper och arter får ett långsiktigt bevarande. Att en mark brukas på ett lämpligt sätt är i många fall en förutsättning för att skyddsvärda naturtyper och arter ska kunna bevaras.

Bevarandeplanen ska peka ut naturvärdena för ett område och beskriva vad som krävs för att värdena långsiktigt ska finnas kvar.

Naturtyper enligt Natura 2000

Områdets naturtyper (se tabell 1 och bilaga 1) konstaterades vid fältbesök 2004-08-04.

Tabell 1. Fjärestad-Gantoftas naturtyper 2004 och Natura 2000-koder inom parentes

Naturtyp	Areal (ha)
Vattendrag med flytbladsvegetation eller akvatiska mossor (3260)	0,6
Ek-avenbokskog av buskstjärnblomma-typ (9160)	2,9
*Alluviala lövskogar som tidvis är översvämmade (91E0)	2,5
Ek-alm-ask-blandskog längs vattendrag (91F0)	1,8
Totala arealen naturtyper:	7,8
*= prioriterad naturtyp enligt Natura 2000	

Bevarandesyfte och bevarandemål

Det övergripande bevarandesyftet är att upprätthålla ovan nämnda naturtyper i gynnsam bevarandestatus inom den biogeografiska regionen.

För Fjärestad-Gantofta innebär detta följande bevarandemål:

Areal

- Naturtypen vattendrag med flytbladsvegetation eller akvatiska mossor (3260) ska utgöra en areal på minst 0,5 ha.
- Naturtypen ek-avenbokskog av buskstjärnblomma-typ (9160) ska utgöra en areal på mellan 2,5-3,5 ha.
- Naturtypen alluviala lövskogar som tidvis är översvämmade (91E0) ska utgöra en areal på minst 2-3 ha.
- Naturtypen ek-alm-ask-blandskog längs vattendrag (91F0) ska utgöra en areal på minst 1,5-2,5 ha.

Struktur och funktion

- Naturtypen vattendrag med flytbladsvegetation eller akvatiska mossor (3260) bottenfaunadiversitet ska kvarstå och öka i mångfald.
- För Naturtypen vattendrag med flytbladsvegetation eller akvatiska mossor (3260) ska kväve- och fosforhalterna fortsätta att ha en nedåtgående trend och ska ej plana ut förrän bottenfaunan indikerar obetydlig föroreningspåverkan (enligt Dansk faunaindex).
- Råån som är naturtypen vattendrag med flytbladsvegetation eller akvatiska mossor (3260) ska vara naturligt meandrande inom området.
- För skogsmarkens samtliga naturtyper (9160, 91E0 och 91F0) ska nuvarande mängd död ved i form av bland annat gamla äldre levande träd, och döda fallna träd kvarstå, gynnas och öka.

Typiska arter

- För naturtypen vattendrag med flytbladsvegetation eller akvatiska mossor (3260) ska den typiska arten öring förekomma.

Framtida uppföljning av planen kan medföra att nuvarande bevarandemål ändras och att nya mål läggs till.

Beskrivning

Områdesbeskrivning

Natura 2000-området Fjärestad-Gantofta ligger i Rååns dalgång vid Gantofta. Dalgången är uteroderad efter den senaste istiden och ligger i en nordvästlig-sydostlig förkastningslinje. Berggrunden är från Jura-perioden (Rät-Lias) och överlagras av morän med inslag av lera. Förutom ovan nämnda naturtyper förekommer även olika blandningar av ädellövskog ofta med inslag av äldre ekar och ett rikt buskskikt. Fågellivet i området är rikt med arter såsom forsärla, mindre hackspett, sommargylling och sporadiskt även kungsfiskare. Området är även känt för sina vertikala väggar av sandsten med sliprännor. Sliprännorna (var och en 2-10cm djup) är ett hundratal och täcker den blottade sandstenväggen. Även älvkvarnliknande fördjupningar förekommer.

Naturtyper

Råån (3260)

Råån är anmält som naturtypen vattendrag med flytbladsvegetation eller akvatiska mossor (3260). Råån meandrar naturligt hela sträckan inom området. Fiskarter som finns är bland annat grönling, bäcknejonöga, lax och öring. Flodkräftan ska också finnas i ån. Dock är numera signalkräftan etablerad i Råån. Tillsammans med det rika fågellivet som t ex forsärla och kungsfiskare visar detta att Råån i många avseende är en välmående å. Rååns meandring ger upphov till naturliga erosionsytor med ibland branta bankar. Det lilla fall som finns ger upphov till både lugnt vatten och mer strömmande vatten vilket ger en divers fauna och flora. Vid lågvatten blottas ibland sandbankar. Meandringen och de varierande strömförhållandena ger upphov till en varierad bottenstruktur med både dyig botten och utmärkta lekbottnar för bland annat öring. Närmast ån finner man också mycket al och ask som skuggar ån och ger förutsättningar till ett rikt insektsliv i vattnet. I anslutning till ån förekommer också en hel del fodermarker som idag brukas med slätter och bete.

För Råån har bottenfaunainventeringar utförts 2000, 2001, 2002 och 2003. För provlokalen vid Gantofta har föroreningsgraden bedömts vara måttlig, naturvärdet vara högt och försurningspåverkan obetydlig.

Alskogen (91E0)

Närmast Råån och vid tillflödet vid sliprännorna finner man låglänta alkärr som vid högvatten översvämmas av ån (naturtypen alluviala lövskogar som tidvis är översvämmade 91E0, vegetationstypen klibbalstrandskog, 2.2.4.2.) Förutom al finner man även träd och buskar av bland annat ask och hägg. En del alar som står relativt fritt vid ån är rejält spärrgreniga nästan som om de vore ekar. I fältskiktet finner man växter såsom jättebalsamin, stor häxört, tuvtåtel och älgört. Där jättebalsaminen har etablerat förekommer i princip inget annat i fältskiktet.

Blandlövskogen längs ån (91F0)

Naturtypen ek-alm-asl-blandskog längs vattendrag förekommer i ett mindre bestånd på sluttande mark i anslutning till alkogen längs råån (vid sliprännorna) samt på den plana marken längs bäcken i nordost (tidigare gammalt domänreservat). Trädskiktet domineras av alm, ask och ek där almen har drabbats av almsjukan. I buskskiktet finner man hagtorn, hassel och sykomorlönn. I fältskiktet förekommer växter såsom ekorrbar, hässlebrodd, kirskaål, nejlikrot, storrams och stinksyska.

Ekskogen (9160)

I den sydvästra delen av området vid sliprännorna finner man ett område som domineras av ek (naturtypen ek-avenboksskog av buskstjärnblomma-typ, vegetationstypen ekskog av örtrik typ, 2.2.3.2). Trädskiktet domineras av stora ekar varav en del är rätt vidkroniga (dock ej som spärrgreniga ekar i en betesmark). Förutom ek finner man bland annat alm (döda), ask, björk, fågelbär, rönn och sykomorlönn. I buskskiktet förekommer bland annat hagtorn, hassel och hägg. I fältskiktet finner man växter såsom liljekonvalj, nejlikrot, skogsbingel, smultron, stinksyska, stor häxört och storrams.

Förutsättningar för gynnsam bevarandestatus

Ett nära samarbete mellan berörda myndigheter och den som äger eller brukar en mark är en av de viktigaste förutsättningarna för att ett områdes värdefulla livsmiljöer och arter ska finnas kvar.

Förutsättningar för gynnsam bevarandestatus av naturtypen vattendrag med flytbladsvegetation eller akvatiska mossor (3260) är bland annat:

- oreglerad vattenföring, dvs naturliga vattenståndsfluktuationer och flöden,
- ingen eller obetydlig påverkan av fragmentering (dämmen och andra vandringshinder),
- fria vandringsvägar i anslutande vattensystem,
- ingen kanalisering, invallning och återkommande rensning av sediment,
- inga främmande fiskstammar (finns dessvärre redan regnbåge, *Oncorhynchus mykiss*),
- naturliga omgivningar med strandskog/trädridåer,
- strandzoner med naturliga erosions- och sedimentationsprocesser.

För att skogsmarkens naturtyper (9160, 91E0 och 91F0) ska anses ha gynnsam bevarandestatus krävs bland annat följande:

- bibehållande av naturlig artrikedom av trädslag,
- gamla och grova träd ska förekomma,
- väl utvecklat buskskikt ska förekomma,
- frånvaro av produktionsinriktat skogsbruk,
- död ved; grenar, torrträd, hålträd, lågor, m.m. av olika trädslag ska förekomma,
- opåverkad hydrologi.

För skogsmarken gäller i princip att området får utvecklas fritt utan större ingrepp. Naturvårdsåtgärder såsom borttagande av granföryngring, försiktigt friställande av äldre värdefulla träd kan dock få ske. Om ekskogen även i framtiden ska domineras av ek krävs troligen åtgärder för gynnande av ek.

Ytterligare information om naturtyperna i tabell 1 kan hämtas från Naturvårdsverkets art- och biotopvägledningarna under rubrikerna ”Förutsättningar för gynnsam bevarandestatus” och ”Ekologiska krav”. Se Naturvårdsverkets webbplats www.naturvardsverket.se.

Risk för skada

De största riskerna för Råån (3260) är:

- reglering av vattenföring,
- avverkning av strandnära skog,
- skyddsdikning, markavattning vid skogsbruk,
- kanalisering, fördjupning och invallning,
- vattenuttag vid lågvatten,
- utsättning av främmande fiskarter.

Åtgärder utanför Natura 2000-området inom Rååns avrinningsområde av ovanstående karaktär är även de en risk för naturtypen (3260).

De största riskerna för skogens naturtyper (9160, 91E0 och 91F0) är:

- avverkningar,
- transporter,
- markberedning,
- etablering av främmande arter t ex sykomorlön,
- dikning, dränering i närliggande jordbruksmark kan påverka inströmningen av grundvatten till skogen,
- gödsling, bekämpningsmedel och luftföroreningar,
- buskröjning.

Etablering av främmande arter från trädgårdar vara är ett problem och idag har större delen av de låglänta områdena närmast ån tagits över av jättebalsamin (*Impatiens glandulifera*) vilket slagit ut den tidigare artsammansättningen hos högörtängarna.

Ytterligare information om naturtyperna i tabell 1 kan hämtas från Naturvårdsverkets art- och biotopvägledning under rubriken "Hotbild". Se Naturvårdsverkets webbplats www.naturvardsverket.se.

Bedömning av bevarandestatus

Vid fältbesök konstaterades bevarandestatusen för områdets naturtyper (se tabell 2).

Tabell 2. Bevarandestatus 2004 för områdets naturtyper

Naturtyp	Bevarandestatus
Vattendrag med flytbladsvegetation eller akvatiska mossor (3260)	Gott bevarande
Ek-avenbokskog av buskstjärnblomma-typ (9160)	Gott bevarande
*Alluviala lövskogar som tidvis är översvämmade (91E0)	Gott bevarande
Ek-alm-ask-blandskog längs vattendrag (91F0)	Gott bevarande

Ingen av områdets skogsnaturtyper anses ha bevarandestatusen mycket gott bevarande. I detta fallet beror denna bedömning huvudsakligen på icke typiskt fältskikt och liten mängd död ved.

Skydd och bevarandeåtgärder

Ingrepp som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område kräver tillstånd av länsstyrelsen enligt 7 kapitlet 27-29 § miljöbalken. Detta gäller oavsett om ingreppet sker inom eller utanför ett Natura 2000-område. Bevarandeplanen ska också fungera som underlag för bedömningen av om tillstånd behövs och om tillstånd kan ges.

Markägare har rätt till ersättning om tillstånd inte kan ges och Natura 2000 innebär avsevärda begränsningar i pågående markanvändning inom den berörda delen av fastigheten. Mer information finns i Naturvårdsverkets broschyr "Natura 2000 Värdefull natur i Sverige" och på Naturvårdsverkets webbplats www.naturvardsverket.se.

Skydd

Området har inget specifikt skydd men är under utredning för reservatbildning.

Bevarandeåtgärder

Borttagande av sykomorlön behövs i det gamla domänreservatet i norra delen.

Sedan 1990-talets början har åtskilliga tusen ton sten och lekbottenmaterial lagts ut för havsöringens reproduktion i Råån. Konsekvenserna av detta är i många fall oklara och

det krävs bra planering vid denna typ av åtgärder. Detsamma gäller anläggandet av våtmarker som enligt vissa anses kunna påverka örningen möjlighet att kunna vandra upp i Råån.

Staten har det övergripande ansvaret för skötseln av Natura 2000-områden och för att bevarandemålen uppnås. En förutsättning för att nå målen är ett gott samarbete mellan staten och den eller dem som äger eller brukar marken. Om skötseln av ett Natura 2000-område orsakar merkostnader för en markägare eller arrendator kan ersättning fås, till exempel miljöersättning för betesmarker. Markägaren kan även skriva skötselavtal med Länsstyrelsen. Mer information om regler, ansvar och ersättningar i samband med Natura 2000 finns i Naturvårdsverkets broschyr ”Natura 2000 Värdefull natur i Sverige” och på Naturvårdsverkets webbplats www.naturvardsverket.se.

Restaureringsåtgärder

Borttagande av både sly och äldre träd av sykomorlönn behövs i det gamla domänreservatet.

Löpande skötsel

Återkommande röjning av sykomorlönn behövs i det gamla domänreservatet.

Viktigt att tänka på

Alla som planerar att utföra en åtgärd som man tror kan påverka ett områdes naturvärden ska på ett tidigt stadium kontakta Länsstyrelsen. Det underlättar eventuell tillståndsprövning som Länsstyrelsen ska göra. När det gäller åtgärder på skogsmark ska istället Skogsvårdstyrelsen kontaktas.

Uppföljning

1. Kontroll av naturtypernas areal, struktur och funktion och typiska arter vart 5-6 år.
2. Sammanställning och utvärdering av skydd och meddelade tillstånd.

Övrigt

Bevarandeplanen gäller tills vidare. Bevarandeplanen kommer att revideras om ny kunskap ger anledning till det.

Referenser

Flygbilder från 1940-talet, gisskikt, Länsstyrelsen.

Länsstyrelsen i Skåne län, 1998. Beslut och Skötselplan för naturreservatet Rååns dalgång, Helsingborgs kommun.

Länsstyrelsen i Skåne län (2003), Information lagrad i Kartongen (GIS-skiktgrupperna Miljö resp. Lantbruk).

Länsstyrelsen i Skåne län 2003. Från Sandhammaren till Kullaberg – Naturvårdsprogram för f.d. Malmöhus län.

Löfroth M. (ed.) 1997. Svenska naturtyper i det europeiska nätverket Natura 2000.

Naturvårdsverket. Naturvårdverket förlag.

Nordiska Ministerrådet 1994. Vegetationstyper i Norden. (ed. Lars Pålsson). TemaNord

1998:510. Nordiska Ministerrådets sekretariat.

Bilaga

1. Karta med naturtyper enligt Natura 2000

Upprättad av Länsstyrelsen i Skåne län

Planförfattare: Kristian Nilsson

Senast reviderad 2005-12-12 av Kristian Nilsson

